

Havaya Dair

8 Mayıs – 18 Ağustos 2024
Salt Beyoğlu

Uçucu ve belirsiz, akışkan ve görünmez doğasıyla hava, insan kavrayışına meydan okur. Oysa hava gözle görülmese de yaşayan, *nefes alan* tüm varlıkların yaşamında sabit bir mevcudiyeti olan parçacıklarla yüklüdür; bu parçacıklar bedenlerimize, işlediğimiz veya ekip biçtiğimiz toprağa ve bizi çevreleyen sulara nüfuz eder. Sağlığı ve zehirliliği de dâhil olmak üzere havaya dair tüm koşullar aynı tanımlayıcı özelliği paylaşır: Dokunulabilir olmamasına rağmen maddeselliğe sahiptir ve göze çarpmasa da ölümcül olma potansiyelini taşır. Bu durum, atmosferde sınır tanımaksızın büyük mesafeler kateden, sürekli hareket hâlindeki kirlletici maddelerde açıkça görülür. Kan dolaşımına nüfuz edebilecek kadar küçük olan ve ekosistemler içerisinde biyolojik birikim yoluyla yoğunlaşabilen bu maddeler, bitkiler, hayvanlar ile mikroorganizmalar tarafından emildikleri kara ve su yüzeylerine yerleşirler. Yavaş ama sürekli biçimde dokularda birikerek canlıların sağlığını tehdit ettikleri gibi şiddetli toplumsal, ekolojik ve siyasi sonuçlara da yol açarlar.

Havanın zehirliliğini ölçümlemek için kullanılan yöntemler çoğunlukla hava kirliliğine dair karmaşık meseleleri gözden kaçırma eğilimindedir. Buna karşılık, rasyonelliğin ve bilişselliğin sınırlarını aşan araçlar geliştirmek üzere ortaya atılmış özgün yöntemsel, kavramsal ve söylemsel çerçeveler de mevcuttur. Bu türden yaklaşımlar, hava kirliliğini maddi, kimyevi ve sosyoteknik sistemlerin iç içe geçtiği bir durum olarak ele alır.

Bu etkili girişimlerden yola çıkan *Havaya Dair*, maddi, işitsel ve görsel deneyler aracılığıyla hava kirliliğine ilişkin bir tasavvur sunuyor. Dokunulamayan, duyulamayan, görülemeyen gayrimaddi unsurlar, bu estetik arayış ile bedensel ve duysal bir karşılaşmaya vesile oluyor.

Sergide, ziyaretçileri havanın maddeselliğiyle ilişki kurmaya teşvik eden bir dizi müdahale yer alıyor: Azot dioksit, ozon, karbon dioksit, partikül madde, kükürt dioksit dâhil olmak üzere havanın kimyasal bileşimini ortaya çıkaran ve her biri farklı zehirlilik derecelerine karşılık gelen bir renkle tasvir edilmiş; organik maddeleri kateden toz parçacıklarından İstanbul semalarına zehirliliğin farklı ölçeklerdeki yaygınlığını gösteren veri ve görüntülerin işlendiği perdeler, havadaki bu maddelerin etkileşiminin tetiklediği kimyasal reaksiyonlar sonucu ortaya çıkan koşulları duyumsanabilir kılan bir ses enstalasyonu ile İstanbul'un gökyüzünün, genellikle hareketsiz ve üç boyutlu nesnelere kaydetmek için kullanılan fotogrametri tekniğiyle hazırlanmış bir animasyonu. Böylece, yeryüzünü çevreleyen gaz hâlindeki görünmez maddelerin belgelenip cisimleştirilmesi amaçlanıyor.

Havaya Dair, soluduğumuz havaya için karmaşıklıklara ilişkin anlayışımızı genişletmeye yönelik bir davet. Yalnızca havaya nüfuz eden ve hava yoluyla yayılan zehirliliği değil, bu zehirliliğin işaret ettiği karmaşık toplumsal ve politik sonuçları, yerel ve küresel izlekleri, gezegen ölçeğindeki inkâr edilemez bağıntıları da irdeliyor. Bir bölgedeki faaliyetlerin geniş çaplı etkiler yarattığı ortak bir alan olarak havayı odağına alan sergi, temiz ve solunabilir havanın müşterek ve evrensel bir hak olduğu bir dünya için kolektif eylemin gerekliliğini de gündeme getiriyor.